

Jeļena Blavatska "Atslēga uz Teosofiju"

1. daļa: Teosofija un Teosofijas biedrība

1. daļas 4. nodaļa: Teosofija nav budisms

Jautātājs. Jūs bieži dēvē par "ezotēriskajiem budistiem". Vai tad jūs visi esat Gautama Budas sekotāji?

Teosofs. Ne vairāk kā visi mūziķi ir Vāgnera sekotāji. Daži no mums ir budisti pēc ticības; un tomēr mūsu vidū ir daudz vairāk hinduistu un brahmaņu, kā arī vairāk eiropiešu un amerikāņu, kas dzimuši par kristiešiem, nekā pārvērsto budistu. Kļūda radās no Sinneta izcilā darba "Ezotēriskais budisms" nosaukuma patiesās nozīmes pārpratuma, kura pēdējais vārds bija jāraksta ar vienu "d", nevis diviem, jo tas bija domāts "budhisms", kas atvasināts no vārda "bodhi" (inteligence vai gudrība), nevis budisms, Gautamas reliģiskā filozofija. Teosofija, kā jau teikts, ir GUDRĪBAS RELIĢIJA.

Jautātājs. Kāda ir atšķirība starp budismu, prinča Kapilavastu dibināto reliģiju, un budismu, "gudrības mācību", kas, jūsuprāt, ir teosofijas sinonīms?

Teosofs. Tādā pašā veidā, kāda ir atšķirība starp Kristus slepenajām mācībām, kuras sauca par "debesu valstības noslēpumiem", un vēlākajiem baznīcas un sektu rituāliem un dogmatisko teoloģiju. "Buda" nozīmē apskaidrots ar bodhi jeb ieskatu, gudrību. Tas sakņojas un atgriežas ezotēriskajās mācībās, kuras Gautama nodeva tikai saviem izvēlētajiem Arhatiem.

Jautātājs. Bet daži orientālisti noliedz, ka Buda vispār būtu mācījis kaut ko ezotērisku.

Teosofs. Tikpat labi viņi varētu noliegt, ka dabai ir noslēpumi no zinātnes vīriem. Tālāk es to pierādīšu no sarunas starp Budu un viņa mācekli Anandu. Viņa ezotēriskās mācības bija vienkārši seno brahmaņu Gupta Vidya (slepenās zināšanas), kuru mūsdienas sekotāji, ar dažiem izņēmumiem, ir pilnībā zaudējuši. Un šī vidya pārgāja uz to, kas tagad ir pazīstams kā ziemeļu budisma mahajānas skolas iekšējās mācības. Tie, kas to noliedz, ir tikai nezinātāji, kas pretendē uz Austrumu stipendiju. Iesaku izlasīt Svētā Edkinsa "Ķīnas budismu" – īpaši nodaļas par eksotēriskajām un ezotēriskajām skolām un mācībām – un pēc tam salīdzināt tās ar visas antīkās pasaules rakstītajām liecībām par šo tēmu.

Jautātājs. Bet vai teosofijas ētika nav identiska tai, ko mācīja Buda?

Teosofs. Protams, jo šī ētika ir Gudrības reliģijas dvēsele un kādreiz bija visu tautu iesvētīto kopīpašums. Taču Buda bija pirmais, kas iekļāva šo cildeno ētiku savās publiskajās mācībās un padarīja to par savas publiskās sistēmas pamatu un būtību. Tieši tā ir lielā atšķirība starp eksotērisko budismu un jebkuru citu reliģiju. Jo, ja citās reliģijās pirmo un svarīgāko vietu ieņem rituāli un dogmas, budismā lielākais uzsvars vienmēr ir likts uz ētiku. Tas izskaidro līdzību starp teosofijas ētiku un Budas reliģijas ētiku, kas gandrīz līdzinās identitātei.

Jautātājs. Vai ir kādi punkti, kuros ir būtiskas atšķirības?

Jeļena Blavatska "Atslēga uz Teosofiju"

1. daļa: Teosofija un Teosofijas biedrība

1. daļas 4. nodaļa: Teosofija nav budisms

Teosofs. Viena no lielākajām atšķirībām starp teosofiju un eksotērisko budismu ir tā, ka pēdējais, kā to pārstāv tās dienvidu skola, pilnībā noliedz: a) jebkādu dievību esamību; un b) jebkādu apzinātu dzīvi pēc nāves vai pat jebkādu pašapziņas individualitāti, kas saglabājas cilvēkā. Vismaz tā ir Taizemes sekas mācība, kas tagad tiek uzskatīta par eksotēriskā budisma tīrāko formu. Un tas tā ir, ja ņemam vērā tikai publiski pieejamās Budas mācības; vēlāk paskaidrošu šādas viņa atturības iemeslu. Bet ziemeļu budisma skolas, kas izveidotas tajās valstīs, uz kurām pēc Skolotāja nāves aizgāja iesvētītie Arhati, māca visu to, ko tagad sauc par teosofiskām doktrīnām, jo tās ir daļa no iesvētīto zināšanu, tādējādi pierādot, ka pārāk dedzīgā dienvidu budisma ortodoksija ir upurējusi patiesību mirušajam burtam. Bet cik daudz majestātiskāka un cēlāka, zinātniskāka un filozofiskāka ir šī mācība pat tās mirušajā burtā salīdzinājumā ar jebkuru citu baznīcu vai reliģiju! Un tomēr teosofija nav budisms.